

Biblioteca

PRINCIPIS DEL DRET SUCCESSORI

APLICATS A FÓRMULES D'USDEFRUIT VIDUAL
I D'HERÈNCIA VITALÍCIA

PER

DON JOAN MARTÍ I MIRALLES

ADVOCAT I EX-PRESIDENT DE LA COMISSIÓ DE CULTURA DEL I. COL·LEGI DE BARCELONA.—COL·LEGIAT D'HONOR DEL DE LLEIDA.—DE LA COMISSIÓ OFICIAL ENCARREGADA DE PREPARAR LA CODIFICACIÓ DEL DRET CIVIL CATALÀ.—EX-PRESIDENT DE L'ACADÈMIA DE JURISPRUDÈNCIA I LEGISLACIÓ DE BARCELONA I ACADÈMIC HONORARI DE LA DE MADRID

Lectures públiques donades durant els mesos
de maig i juny de 1923 al saló d'actes de la
casa Col·legi Notarial de Barcelona, i editades
per la mateixa entitat, amb un pròleg del seu
Il·lustre Degà President

DON MANUEL BORRÀS DE PALAU

BARCELONA
Imp. LA RENAIKENÇA. - Xuclà, 13
1 9 2 5

AL donar fi a la última de les Conferències, amb les quals don Joan Martí i Miralles va congregar a l'estatge de nostre benvolgut Col·legi Notarial nodrida i selecta concurrència d'amadors del Dret, i especialment del de la nostra terra, atrets tots pel programa interessantíssim de les matèries tractades; qui tenia la immerescuda honra de presidir la històrica i prestigiosa Corporació, i, a l'ensem, presidí les Conferències, es feu ressò d'aquell ambient admiratiu produït per les Lectures que s'havien escoltat amb creixent interès, de l'aprobació que meresquen les idees exposades, i dels aplaudiments calurosos que havien esclatat durant el curs de cada Conferència, i, més insistents que mai, a la conclusió; i prengué la paraula, no tant per remarcar els mèrits de l'autor—cosa perfectament excusada davant de la unanimitat i persistència dels aplaudiments que ressonaren al Saló—com per a manifestar que la representació del Col·legi de Notaris, fent honor a la seva tradició històrica i cultural i amb el desig de que no s'esfumessin els profitosos estudis que havien mantingut l'espectació d'aquell públic tan escollit durant unes sessions que per a tots els assistents seran memorables, prenia a son càrrec la publicació de les Conferències.

Ha arribat el dia de quedar complimentat l'oferiment, millor dit, el compromís tan espontàniament contret, fent obra de cultura i a l'ensem ofrena d'amor al nostre Dret tradicional.

* * *

No tenen per objecte aquestes ratlles, ni presentar la personalitat de l'autor de les Lectures, ni remarcar els mèrits de l'estudi, tan pregon com erudit, tan interessant com magistralment desenrotllat, d'institucions que s'han de considerar com de les més espirituals de la legislació catalana, i que per aqueixa mateixa espiritualitat han resistit les embestides del temps i de la contradicció, i continuen essent les pedres de fonament de la família catalana.

De la personalitat del senyor Martí i Miralles responen els seus abundosos i conscienciosos treballs que han vist la pública llum, i que han sigut sempre acollits amb lloança pels juristes de totes les escoles.

Les Conferències, més que per les nostres modestíssimes acotacions, seran apreciades per la seva directa lectura; per l'examen de la doctrina exposada; per la seva redacció serena, reposada, clara, filla d'un judici madurament elaborat; i per la sana doctrina continguda en les següents pàgines, que es llegeixen amb delectació suprema.

Consideraria com acte de presumpció imperdonable i com un abús de la benevolença del lector, que, encara que fos tan sols per a subratllar el millor entre la molta cosa bona que conté l'obra del senyor Martí i Miralles, penetrés al fons de la doctrina exposada, extractés ací fragments, analitzés passatges culminants, contrastés opinions i emitís qualsevol judici crític sobre els seus raonaments i apreciacions. No: la selecció que va assistir a les Conferències, va emetre el seu judici absolutament favorable a l'autor; va rebre amb aplaudiments, més que falaguers, entusiasmes, cada una de les Lectures; interrompent-les, complascuda, en aquells passatges en que la convicció del conferenciant trobava paraules eloqüents i donava forma en termes realment feliços, a lo que estava en la consciència i en el sentiment dels congregats al Col·legi. Aquell nucli d'iniciats i de cultivadors de la ciència del Dret dictà allavors sentència definitiva i favorable; pel que es pot dir, que el reconeixement del mèrit de l'obra del senyor Martí i Mi-

ralles, que el Col·legi de Notaris de Barcelona, millor diriem de Catalunya, us ofereix en aquest volum, és *Res judicata*.

* * *

Els diferents sectors professionals que intervenen en la vida del Dret, tan científica com pràctica; la representació d'altres Corporacions jurídiques, ademés de la nostra; la joventut universitària que es prepara per, en noble lluita, a ingressar en les carreres del Notariat, del Registre de la Propietat o demés que constitueixen una especialitat en el cultiu del Dret, al costat dels envellits en l'estudi i en l'exercici professional; en una paraula, tots els que senten vocació o estímulo per l'estudi de la Jurisprudència en totes o en algunes de les seves manifestacions, feren acte de presència en el nostre estatge. Com no havien d'oïr amb fruïció profunda l'exposició, anàlisi i resolució de qüestions o problemes jurídics, no arcaics, sinó del dia, i el treball comparatiu de les lleis romanes amb el Dret genuïnament català i amb el Dret modern codificat, fent preuada indicació de les lleis especialíssimes de Barcelona i de Tortosa? Com no havien d'escoltar amb vera complacència la intercalació, sempre oportuna, de textos legals i d'eminentes autors, per a fonamentar i raonar les opinions sostingudes, i les cites, sempre de palpitant interès, de la jurisprudència del Tribunal Suprem i de l'especial de la Direcció General dels Registres i del Notariat, tot amb criteri independent, elevat i de gran llealtat científica?

Quí no veié en el sistema i en l'estil de l'autor son entronc i filiació amb els grans tractadistes, antics, tal volta, pels procediments i forma d'exposició propis del temps en que escriviren, però sempre d'actualitat pel fons de les seves doctrines i per assolir aquelles pures i enlairades regions de la raó i de la justícia que estan a cobert de les mudances del temps i de les ideologies circumstancials?

* * *

El sistema comparatiu adoptat per l'autor en el desenrotllament de les conferències o lectures, el porta a contrastar amb molta freqüència textos legals i de jurisprudència pràctica i doctrinal, i a formular judicis crítics referents a lleis, sentències i opinions d'autors; quins judicis i la manera de raonar-los, no seria possible resumir en aquestes notes, sense allargar-les desmesuradament.

Però encara que sols sigui de passada, requerim l'atenció dels lectors sobre la crítica del comentari de Josep Maria Manresa als articles 764 i 990 del Codi Civil, en la primera Lectura; en la segona, sobre la crítica i comentaris del mateix Manresa als articles 767 i 799 del propi Codi, i la de la doctrina de Bartolus sobre els hereus en cosa certa, com també la del *dies incertus quando* en els heretaments, i la de la sentència del Suprem de 24 d'abril de 1866.

Igualment cridem l'atenció dels lectors, sobre la interessantíssima explicació de la discòrdia dels autors catalans respecte de la necessitat de la institució d'hereu en els testaments atorgats a Barcelona; sobre la qüestió de la repudiabilitat, en aquesta mateixa capital, de les herències ja acceptades, no menys que sobre les discordants opinions entre Permanyer i Oliver, al tractar de la incompatibilitat entre la successió testada i intestada a Tortosa; matèries totes interessants i magistralment examinades en la tercera Lectura, la qual, amb aquelles dues, integra la primera part del treball del senyor Martí.

Respecte a la crítica que l'autor emet sobre no poques declaracions que apareixen en sentències del Tribunal Suprem i de la Direcció dels Registres, advertim que, a l'ensem que fa marcar l'acord d'algunes d'elles amb la nostra legislació, sap fer mèrit, —sens acritud, però aplicant valentment el bisturí on creu trobar doctrina insana o perillosa— de les desviacions dels principis que plasmen el nostre Dret, o de l'equivocada interpretació dels textos legals i de les confusions de concepte en que s'incorre per manca de comprensió de l'esperit de les nostres institucions, així de les ge-

nuïnes com de les romanes que han arrelat tan fonament entre nosaltres, resistint les més fortes influències.

Pot aplicar-se al senyor Martí i Miralles, el mateix que ell diu en la última de les seves lectures del nostre gran jurista Fontanella, a qui li alaba la llibertat i la independència de criteri amb que combatia públicament les resolucions dels Tribunals de Catalunya, àdhuc les dels més enlairats, com ho era el nostre *Senatus Cathaloniae*.

* * *

Interessantíssims són també els estudis de les varies fórmules esplanades en la segona part; i cal fixar-se en les raonades consideracions que exposa l'autor, per a solucionar la disparitat d'interpretació dels expositors clàssics i armonitzar les discòrdies entre les opinions per ells sostingudes. (Lectures 4.ª i 5.ª).

Les consideracions que fa l'autor sobre el nomenament de la vídua com a senyora, majora i usufructuària, són dignes d'ésser llegides amb tota cura, i atrauen per la seva forma penetrant de persuasió. Es troben en la sisena Lectura. I finalment, en la setena, que clou el cicle de tan competents estudis, exposa l'autor, entre altres de veritable interès, les doctrines sobre els efectes d'instituir vitaliciament a la muller, i, *post mortem uxoris*, a una causa pia.

Vibra i palpita en totes aquestes lectures el convenciment de la importància que té a la nostra terra l'usdefruit vidual, que la consuetud ha fet regla quasi sense excepció en els actes d'última voluntat; donant al consort sobrevivent, i més especialment a la muller, digna companya del marit, i junt amb ell acreixedora del patrimoni familiar, la missió augusta de conservar aquesta llar amb els mateixos prestigi, consideració social i medis econòmics que en vida del consort difunt; donant-li una missió semblant a la de les antigues vestals encarregades de mantenir el foc sagrat, a fi de conservar el de la llar comuna i trametre'l al successor nomenat.

El nostre usdefruit vidual és obra d'amor a la muller, d'empar i direcció dels fills; de refermament moral de la llar; de consolda-

ció econòmica del patrimoni familiar; i, tal com l'ha generalitzat la costum immemorial, d'acord amb els principis del Dret, és obra de justícia, d'autoritat, de previsió i de robusta estructura social.

* * *

Totes les conferències tenen un valor positiu, totes es llegeixen amb fruïció creixent, però és indubtable que si les de la Primera part, (*Principis*), tenen interès científic per a tots en general; les de la Segona part, (*Fórmules*), tenen un interès i una aplicació especial per als que exercim la funció de la fe pública a Catalunya.

Cal fixar-se en els matisos que revesteix una mateixa institució; cal elegir la forma més adequada a cada cas i a la intenció del testador; cal emmotllar les clàusules a l'abast que el mateix testador vol donar a les seves disposicions.

La imprecisió en les fórmules—tal volta, reacció contra excessos formulistes d'altres èpocas—i l'ús de certes terminologies que, en el sentit vulgar, no semblen tenir distinta significació de les del lèxic jurídic, poden portar conseqüències diferents, conforme el senyor Martí i Miralles analitza i explica amb maestria gran, corroborant les seves opinions, no sols amb textos legals, sinó també de jurisprudència. Per tant, es pot dir que si per a tot professor del Dret mereixen estudi seriós les apreciacions del nostre autor, en mans del Notari que exerceix son ministeri a Catalunya tenen les lectures, des de la quarta a la setena incloses, un interès, una eficàcia d'ensenyament i una vàlua tan positiva, que, per la seva evidència, fan innecessàries més raons demostratives a qui va ésser oient i serà avui lector.

Com vaig dir en el petit parlament de comiat amb el qual es clogueren les Lectures, el contingut d'aquestes no era absolutament nou per als oients, tots ells familiaritzats amb les matèries tractades; però l'autor ens havia fet apreciar insospitats caïres i matisos, sols a l'abast d'un especialista de determinats problemes del Dret, fent-nos sentir la mateixa impressió que la que es percebeix al visitar una encontrada ja coneguda, acompanyats d'un artista de la paleta, que ens la fa veure més bella, més encisa-

dora i més interessant, perquè ens fa apreciar amb plaer més íntim i conscient, detalls i perspectives de la natura, no descoberts en la contemplació freqüent però menys minuciosa, del mateix paisatge.

* * *

No compliria el meu deure, ni faria honor a la veritat, ja que del Dret de Catalunya es tracta i d'una obra de cultura del Col·legi m'estic ocupant, si no aprofités l'ocasió que se'm brinda de fer constar l'actuació pacient, constant, modesta i quotidiana del Notariat en la conservació de les nostres institucions jurídiques, des de temps ja vells. Ell ha vingut recollint el batec del cor del poble; ha adaptat a les lleis les normes jurídiques que han anat apareixent i substituint-se; ha interpretat els textos, rebent l'alè de l'ànima de Catalunya; i sense sentir ni renúncies ni desmaï, sense pretensions acadèmiques, ni de propagandista, ha estat amament sempre a reparar els estralls del temps, les esquerdes de les gelades i de la tempesta, el desamor d'illusionats per idees enlluernadores però passatgeres, o per les ràfegues polítiques, o per les ideologies dels que anhelan significar-se amb una originalitat personal, abans que adaptar-se a la llei, a la tradició, a la costum jurídica genuïnament nostra. El Notariat de Catalunya ha sabut fer obra de defensa, de conservació i fins de restauració, sense deixar d'injectar saba nova i vigorosa a les institucions que convé sentin la influència o l'acció de les modernes mentalitats i orientacions.

* * *

Donarem fi a aquestes senzilles notes amb l'observació que, com a pensament cabdal, ens suggereixen les *Lectures* que a continuació trobarà el lector. Crec que els treballs d'aquesta mena són els que han de vigoritzar la soca encara robusta del nostre Dret; els que refaran el brancatge que li ha sigut tallat, i aconseguiran que novament tregui el fullam i l'esplèndida florida que un dia tingué. En matèria jurídica no tenim gaire fè en els grans treballs de polèmica i de lluita roent, que porten a l'exage-

ració xorca i produeixen actuacions renyides amb tota pràctica finalitat; però sí amb els treballs sòlids, pregons, pacients i conscients que afirmen conviccions, desvaneixen equívocs, estimulen l'estudi, conquereixen adeptes i atrauen els elements afins i, moltes vegades, als adversos.

Aquells són la tempesta sorollosa que devalla a la mar l'aigua que cau sens mida, i que, lluny d'assaonar la terra s'emporta i dissipa els elements més feconds; els estudis de la mena dels del senyor Martí i Miralles, són la pluja pausada, benefactora, que penetra lenta però eficaçment dins les capes de la terra, i les deixa preparades per al conreu i per a la collita abundosa. Judiqui per sí mateix, el lector.

MANUEL BORRÀS DE PALAU